

Zastosowanie technologii Remmers w renowacji willi Obłęgorek w Busku-Zdroju

Busko-Zdrój to znane miasto uzdrowiskowe w województwie świętokrzyskim. Już w XII wieku, znane jako Bużsk, przynależało do ziemi sandomierskiej i było częścią historycznej Małopolski. Zespół uzdrowiskowy w Busku-Zdroju jest najstarszym uzdrowiskiem na terenie województwa świętokrzyskiego, źródła wód odkryto tam już pod koniec XVIII wieku, a ich lecznicze wykorzystanie rozpoczęło się w początkach XIX wieku.

W latach 1828–1836 Feliks Rzewuski w przejętym od norbertanek klasztorze uruchomił prowizoryczne uzdrowisko. W późniejszym okresie władze Królestwa Polskiego zadecydowały o budowie łaźni uzdrowiskowych wraz z całą potrzebną infrastrukturą. Autorem projektu Zakładu Kąpieli Mineralnych był wybitny polski architekt włoskiego pochodzenia Henryk Marconi. Łazienki stały się zaczątkiem zasadniczych zmian w urbanistyce miasta i jego zabudowie. Obok powstał rozległy park zdrojowy. Pod koniec XIX wieku w wyniku reform dokonano niezbędnych remontów i inwestycji, wzrosła ilość kuracjuszy. W ślad za tym w mieście pojawiły się nowe budynki o charakterze kuracyjnym. Wtedy właśnie wzniesiono willę Obłęgorek. Budynek postawiono w 1903 roku z przeznaczeniem dla obsługi chorych przybywających do uzdrowiska. Data i nazwiska fundatorów – zasłużonych obywateli Buska, zostały uwiecznione napisem umieszczonym na elewacji: „Budowali Feliks i Maria Honowscy”. Charakterystyczny wygląd willi Obłęgorek stanowi znaczący przykład architektury pensjonatowej Buska-Zdroju z przełomu XIX i XX wieku. Nazwa widoczna do dziś na elewacji frontowej nawiązuje do nadania Henrykowi Sienkiewiczowi w tym czasie majątku Obłęgorek pod Kielcami jako daru narodu polskiego dla pisarza. Willa powstała przy ulicy wytyczonej przy parku zdrojowym, wzdłuż której później zaczęły powstawać kolejne pensjonaty i wille. Dwupiętrowa, wolno stojąca willa Obłęgorek ma plan prostokątny i symetryczną elewację frontową, z lekko cofniętym południowym ryzalitem mieszczącym przedsionek (dawniej górną loggię) i klatkę schodową. Konstrukcja murów budynku jest ceglana z przewagą kamienia wapiennego w fundamentach. Elewacje

zostały pokryte tynkami w poziomie partiu boniowanymi, powyżej gładkimi oraz zostały ozdobione pilastrami biegnącymi przez dwie kondygnacje, niosącymi belkowanie i trójkątne szczyty. W środkowej części fasady, w poziomie parteru, występuje trójosiowy podcień, podparty boniowanymi filarami. Gzyms wieńczący oraz płytę balkonu drugiego piętra wspierają: po bokach żłobkowane filary, środkiem zaś kolumna o gładkim trzonie, całość jest podparta dekorowanymi postumentami. Willę nakrywa czterospadowy dach, a oś fasady jest mocno podkreślona za sprawą umieszczonego na niej hełmu nakrytego sferycznym przekryciem i zwieńczonego małym belwederem. Budynek został wpisany do rejestru zabytków w 1975 roku.

Stan zachowania w 2019 roku

Stan obiektu przed renowacją był dość dobry, lecz elewacje nigdy nie były profesjonalnie odnawiane i wykazywały poważne oznaki zniszczeń. Tynki były wielokrotnie

Fot. 1. Elewacja frontowa przed rozpoczęciem prac

naprawiane zaprawami cementowymi, co powodowało powolny rozkład spoiwa wapiennego w tynkach spodnich. W efekcie spod twardej skorupy farb, szpachlówek cementowych, przecierek i nakropu, w miejscach spękań i uszkodzeń wysypywał się sproszkowany tynk wapienny. Złą kondycję tynku pogarszały jeszcze zawilgocenia i zniszczenia gzymsów i tynków spowodowane wsiąkającą w mur wodą, przez nieszczelne obróbki blacharskie, tarasy na elewacji frontowej.

Badania wilgotności i zasolenia

Na początku lipca 2019 r. próbki do badań zawilgocenia zostały pobrane z murów budynku. Badając stopień zasolenia i zawilgocenia podłoża, specjaliści z Remmers skorzystali ze sprawdzonych i wiarygodnych metod badawczych. Badanie wilgotności wykonano metodą karbidową, urządzeniem CCM Radtke. Na 8 pobranych próbek tylko w 3 stwierdzono dopuszczalną wilgotność, w pozostałych 5 mur był średnio lub mocno zawilgocony. Stąd decyzja o zastosowaniu tynków renowacyjnych, co potwierdzało wytyczne zawarte w projekcie budowlanym.

Przed rozpoczęciem prac wykonawca wraz z nadzorem dysponowali Projektem, badaniami konserwatorskimi oraz wynikami przeprowadzonej ekspertyzy i byli w stanie bardzo precyzyjnie określić ilość i grubość niezbędnych warstw tynków renowacyjnych WTA na elewacjach willi Oblęgorek.

Dobór technologii tynkowania i przebieg prac

Zadaniem renowacyjnych systemów tynkarskich jest zapewnienie suchej i wolnej od wykwitów powierzchni tynku przez długi okres czasu. Stąd wybór padł na tynki renowacyjne WTA, które dadzą długotrwałe zabezpieczenie muru poprzez magazynowanie soli w swej strukturze, a tym samym usunięcie ich z muru.

Tynki renowacyjne są hydrofobowe, a zarazem otwarte na dyfuzję pary wodnej. Prowadzi to do przesunięcia strefy parowania i krystalizacji soli z powierzchni w głąb przekroju tynku.

Aby sprostać tym wymaganiom i spełnić je w stopniu możliwie najwyższym, niezbędne jest odpowiednie zaprojektowanie rozmiarów i jakości porów tynku. W ramach współpracy między Laboratorium Technologii Materiałów Budowlanych Uniwersytetu Nauk Stosowanych w Münster a firmą Remmers przestrzeń ta została poddana szczegółowym badaniom naukowym. Zdobyta w ten sposób wiedza jest do dziś konsekwentnie stosowana w technice zapraw tynkarskich Remmers. Systemy tynków renowacyjnych Remmers spełniają kryteria określone w wytycznych WTA 2-9-05/D „Systemy tynków renowacyjnych”. Niedawno, dzięki innowacyjnej technologii reaktywnych wypełniaczy, wszystkie tynki renowacyjne Remmers zostały znacznie ulepszone pod względem właściwości użytkowych i wyglądu. Tynk renowacyjny Remmers SP Top White WTA ma mniejszy skurcz i nowe włókna zbrojące, co zapewnia lepsze niwelowanie rys. Podczas przygotowania występuje mniejsze pylenie. Tynk ma dobrą, lepłą konsystencję, drobniejszą fakturę i kolor intensywnej bieli. Najbardziej znany tynk renowacyjny Remmersa, SP Top White, może być nakładany w jednej warstwie jako warstwa wykończeniowa. Ma wysoką odporność na siarczany i niską efektywną zawartość alkaliów, a także wysoką pojemność przechowywania soli.

Wybrany do zastosowania na elewacjach willi Oblęgorek tynk Remmers SP Top White WTA charakteryzuje się tak wysoką odpornością na zasolenie, że pojedyncza warstwa o grubości 20 mm wystarcza nawet dla „średniego” stopnia zasolenia. Specjalna receptura tynku SP Top White zapewnia wykonawcom prostszą aplikację maszynową oraz łatwość i szybkość obróbki, co wykorzystała firma wykonawcza Zakład Remontowo Budowlany Andrzej Olesiński przy nakładaniu maszynowym Remmers SP Top White na elewację willi Oblęgorek.

Po związaniu tynków renowacyjnych ich fakturę opracowano za pomocą gładzi mineralnej SP Top Q2/Feinputz.

Badania i decyzje konserwatorskie

W sferę badawczą dotyczącą stratygrafii istniejących na elewacji tynków przed rozpoczęciem prac została zaangażowana konserwator dzieł sztuki Małgorzata Osełka. W wyniku wykonanych na elewacjach odkrywek ustalono pierwotną technologię wykonania i kolorystykę elewacji willi Oblęgorek. Tynki

Fot. 2. Elewacja tylna po nałożeniu tynków SP Top White WTA

na elewacjach były położone w 2 warstwach. Na tynkach gładkich na gruboziarnistej warstwie tynku podkładowego o spoiwie wapiennym z niewielką ilością cementu leżała cieńsza warstwa tynku wapiennego z większym dodatkiem cementu, z widocznym ziarnem. Kolorystyka elewacji w partii gładkich tynków utrzymana była w tonacji kremowej. Tynki dekorowane miały nieco twardszą warstwę wykończeniową i zdecydowanie jaśniejszy odcień.

Na podstawie analizy wyników badań postanowiono o wykonaniu próbek odtworzenia pierwotnej kolorystyki. Wybór odcieni oparto na firmowym kolorniku odcieni farb Remmers Farbton Kollektion/Colour Collection. Do detalu wybrano kolor biały, a na gładkich tynkach wykonano powierzchnie próbne stosując odcienie: 12-5, 12-6, 15-5 i 15-6. W wyniku komisyjnej oceny zestawień kolorów wybrano odcienie Gelbgrün 15-6 i Erdbraun 12-5 w zestawieniu z kolorem białym, którym pomalowano profile ciągnione.

Technologia malowania

Warunkiem postawionym farbom przez nadzór konserwatorski był mineralny charakter, matowość i wysoka paroprzepuszczalność farb, które mogłyby być zastosowane na elewacji willi Oblęgorek. Wybrano farbę krzemorganiczną najwyższej jakości, Remmers Color LA. Jej powłoka jest chroniona dodatkami grzybo- i glonobójczym. Dzięki swojemu mikroporowatemu charakterowi jest bliska farbom mineralnym. Co bardzo istotne dla trwałości tynków, posiada wysoką przepuszczalność pary wodnej i dwutlenku węgla $sd \leq 0,05$ m, nie utrudnia reakcji karbonatyzacji. Dodatkowo charakteryzuje ją efekt samooczyszczenia podczas deszczu. Malowanie wykonano w dwóch warstwach, na wcześniej zaimpregnowanych podłożach tynków.

Renowacja elewacji willi Oblęgorek w Busku-Zdroju zakończyła się jesienią 2019. Każdy przebywający w mieście turysta i kuracusz może podziwiać efekt prac renowacyjnych na jednym z najbardziej charakterystycznych budynków uzdrowiska, jakim jest willa Oblęgorek.

Fot. 3. Aplikacja maszynowa tynków SP Top White WTA

Skrót danych o obiekcie i inwestycji

Obiekt: sanatorium „Oblęgorek”, położony na działce 344 w Busku-Zdroju, ul. 1-go Maja 19

Wpis do rejestru zabytków: A-25 z 8.08.1975

Datowanie: 1903

Właściciel: Uzdrowiska Busko-Zdrój S.A.

Wykonawca: Zakład Remontowo-Budowlany Andrzej Olesiński, Wolica 33, 28-100 Busko-Zdrój

Badania stratygraficzne w zakresie

kolorystyki: konserwator dzieł sztuki mgr Małgorzata Osełka

Jacek Olesiak

konserwator dzieł sztuki

Remmers Polska Sp. z o.o.

Fot. Autor

Fot. 4. Elewacja po zakończeniu prac